

წამება როგორც დანაშაული და სასჯელი როგორც სახელმწიფოს ლეგიტიმური გეგმის მექანიზმი

(ინიცირებული პროექტის მიმოხილვა)

თამარ გვასალია

კავკასიის უნივერსიტეტი, კავკასიის სამართლის სკოლა,
მაგისტრი, საქართველოს გარემოსა და
ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო,
მთავარი სპეციალისტი, იურისტი

საკვანძო სიტყვები: საერთაშორისო, ამსრულებელი,
ჰარმონიზაცია

ბოლო პერიოდში საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის მიერ აქტიურად მიმდინარეობს მუშაობა „საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილების შეტანის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტზე, რომელიც ითვალისწინებს წამების, არაადამიანური და ღირსების შემლახავი მოპყრობის, ცემისა და ძალადობის როგორც სისხლისსამართლებრივად ინკრიმინირებულ ქმედებათა რეგულირების ტრანსფორმირებას.

პროექტის ავტორთა ხედვით, ცვლილების ძირითადი მიზანია აღნიშნული მიმართულებით საქართველოს კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია საერთაშორისო სტანდარტებთან. გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში დანაშაულებრივ ქმედებად წამების (სსკ – 144¹), წამების მუქარის (სსკ-144²), დამამცირებელი და არაადამიანური მოპყრობის (სსკ

144³⁾ აღიარება 2005 წლის საკანონმდებლო ცვლილებების შესაბამისად განხორციელდა, რომელსაც, თავის მხრივ, საფუძვლად ედო საქართველოს კანონმდებლობის დაახლოების ვალდებულება „წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური და ღირსების შემლახავი მოპყრობის და დასჯის წინააღმდეგ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1984 წლის 25 ნოემბრის კონვენციასთან.

სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის დღეს მოქმედი რედაქციით, წამება განიხილება, როგორც პირისათვის ან მისი ახლო ნათესავისათვის, ან მასზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირისათვის ისეთი პირობების შექმნა ან ისეთი მოპყრობა, რომელიც თავისი ხასიათით, ინტენსივობით ან ხანგრძლივობით იწვევს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილს ან ფსიქიკურ, ან მორალურ ტანჯვას. ამასთან, კანონმდებელმა წამების დეფინიცია დაუქვემდებარა კონკრეტული მიზნებით მოქმედებას, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ თითოეული ზემოთ განხილული ქმედება უნდა ხორციელდებოდეს კონკრეტული მიზნების მისაღწევად იმისთვის, რომ მან შექმნას წამების შემადგენლობა. ნორმის დღეს მოქმედი რედაქციით შეგვიძლია გამოვყოთ წამების შემადგენლობისთვის სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებული რამდენიმე ძირითადი მიზანი, ესენია: ინფორმაციის, მტკიცებულების ან აღიარების მიღება, პირის დაშინება ან იძულება, ანდა პირის დასჯა მისი ან მესამე პირის მიერ ჩადენილი, ან სავარაუდოდ ჩადენილი ქმედებისთვის. მნიშვნელოვანია, ყურადღება გავამახვილოთ იმ აქტზე, რომ აღნიშნული ნორმის მე-2 ნაწილის მიხედვით, ქმედების განმახორციელებელი სუბიექტი ზუსტდება და ნორმის ობიექტური შემადგენლობის განმახორციელებლად გვევლინება სპეციალური სუბიექტი მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის სახით. აღნიშნული სუბიექტების მიერ წამების განხორციელება არის ქმედების დამამძიებელი გარემოება. შესაბამისად, ამ შემთხვევაში ქმედებაზე სახელმწიფო რეაქცია უფრო მკაცრია, ვიდრე

ქმედების მარტივი შემადგენლობის დროს. რაც, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატება კანონმდებლის მიერ მისთვის შერჩეულ სასჯელის ზომაში.

მნიშვნელოვანია წამების ქართულ საკანონმდებლო სივრცეში დამკვიდრებული განსაზღვრება შევადაროთ „წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური და ღირსების შემლახავი მოპყრობის და დასჯის წინააღმდეგ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1994 წლის 25 ნოემბრის კონვენციის დეფინიციას. ამისთვის აუცილებელია, გამოვყოთ წამების ძირითადი მახასიათებლები კონვენციის შესაბამისად.

1. წამება კონვენციის მიზნებისთვის ყოველთვის წარმოადგენს წინასწარ განზრახულ ქმედებას;
2. წამების კონვენციური დეფინიციით მასში მოიაზრება პირისთვის ძლიერი ფიზიკური და ზნეობრივი ტკივილის ან ტანჯვის მიყენება;
3. კონვენციის თანახმად, მიზნობრივად წამება ყოველთვის მიმართულია მსხვერპლისგან ან მესამე პირისგან ცნობების მიღების ან აღიარებისკენ, მსხვერპლის დასჯისკენ იმ ქმედებისთვის, რომელიც მან ან მესამე პირმა ჩაიდინა, ან რომლის ჩადენაშიც იგი ეჭვმიტანილია.
4. კონვენცია ყურადღებას ამახვილებს მსხვერპლის წამების დისკრიმინაციის საფუძველზე და, რაც მთავარია, კონვენციის მიზნებისთვის წამების შემადგენლობის განმახორციელებელი სუბიექტი შეიძლება იყოს მხოლოდ სპეციალური (სახელმწიფო თანამდებობის ან სხვა ოფიციალური პირი). თუმცა ჩვეულებრივი სუბიექტი წამებაში შესაძლებელია მოგვევლინოს, როგორც თანამონაწილე.¹

როგორც ჩანს, ძირითადი სხვაობა წამების ქართულ რეგულირებასა და კონვენციის მოცემულ განსაზღვრებას შორის არის

1 იხ. „წამებისა და სხვა სასტიკი, არაადამიანური და ღირსების შემლახავი მოპყრობის და დასჯის წინააღმდეგ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1994 წლის 25 ნოემბრის კონვენციის პირველი მუხლი.

დანაშაულებრივი ქმედების ამსრულებელში – ქმედების სუბიექტში. სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის პირველი ნაწილის ამსრულებელია ნებისმიერი შერაცხადი, 14 წლის ასაკს მიღწეული პირი, ე.ი. აქ სახეგვა საერთო სუბიექტი.² კონვენცია კი წამების ამსრულებლად მიიჩნევს მხოლოდ სპეციალურ სუბიექტს. იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმული მოსაზრების თანახმად, აღნიშნული სხვაობა ქმნის შიდა კანონმდებლობის საერთაშორისო სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის პრობლემას. საკანონმდებლო ცვლილების ძირითადი მიზანს, ცვლილების ინიციატორთა მიდგომით, წარმოადგენს კონვენციასთან სისხლის სამართლის ნორმების ჰარმონიზება და აღნიშნული ქმედების გამო სასჯელის გამკაცრება. შემოთავაზებული რედაქციის მიხედვით, წამების დისპოზიცია შემდეგნაირად გამოიყურება:

„წამება, ესე იგი პირისთვის ან მესამე პირისთვის ისეთი პირობების შექმნა ან ისეთი მოპყრობა, რომელიც თავისი ხასიათით, ინტენსივობით ან ხანგრძლივობით იწვევს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილს ან ფსიქიკურ, ან მორალურ ტანჯვას და რომლის მიზანია ინფორმაციის, მტკიცებულების ან მესამე პირის მიერ ჩადენილი ან სავარაუდოდ ჩადენილი ქმედებებისთვის, თუ წამება მიყენებულია საჯარო მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის, ან ოფიციალური სამსახურებრივი უფლებამოსილებით მოქმედი სხვა პირის მიერ, ან მისი ნაქმეებით, ან მისი ნებართვით, ან მისი უსიტყვო თანხმობით...“

აღნიშნულ რეგულაციაში, გარდა იმისა, რომ წამების ამსრულებლად გვევლინება მხოლოდ სპეციალური სუბიექტი – მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის სახით და სხვა ნებისმიერი პირი შესაძლებელია იყოს მხოლოდ თანამონაწილე, ამ ქმედებაში ყურადსაღებია სასჯელის საკითხი. როგორც ზემოთ აღინიშნა, ცვლილების ერთ-ერთი მიზანია წამებაზე სასჯელის გამკაცრება. შემოთავაზებული ვერსიით წამებისთვის

(პირველი ნაწილი) გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა ვადით შვიდიდან ათ წლამდე და ჯარიმა. ამ მხრივ ინიცირებულ ვერსიასა და წარმოდგენილ პროექტს შორის სხვაობა არ არსებობს, ვინაიდან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლის პირველი ნაწილის მოქმედი რედაქციითაც, წამებისთვის გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა შვიდიდან ათ წლამდე და ჯარიმა. ნათელია, აღნიშნული რეგულაციით არა თუ მკაცრდება პასუხისმგებლობა წამებისთვის, არამედ, პირიქით, მსუბუქდება. როგორც ზემოთ აღინიშნა, დღეს მოქმედი რედაქციით, ნორმის პირველი ნაწილი ითვალისწინებს აღნიშნული ქმედების განხორციელებას საერთო სუბიექტის მიერ, ხოლო ამავე მუხლის მე-2 ნაწილით მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ წამების შემადგენლობის განხორციელება დამამძიმებელ გარემოებად არის მიჩნეული, რაც, ჩვენი აზრით, აბსოლუტურად მართებულია, ვინაიდან მოხელე ან მასთან გათანაბრებული პირი იღებს მაღალ სოციალურ პასუხისმგებლობას საზოგადოების წინაშე, ვინაიდან საჯარო სამსახური საზოგადოების ინტერესებს ემსახურება და მისი საქმიანობა აისახება საზოგადოების ცხოვრების დონეზე. საჯარო სამსახურის თითოეული თანამშრომელი არის არა კერძო ინტერესის გამტარებელი, არამედ ერის, სახელმწიფოს მსახური და მისი პირადი ინტერესები სამსახურებრივი საქმიანობის განხორციელებისას არის საჯარო ინტერესებით დაჩრდილული. სისხლის სამართლის კოდექსის მიერ კონკრეტული ქმედებების საჯარო მოხელეთა მიერ განხორციელება დამამძიმებელ გარემოებად შემთხვევით არ არის მიჩნეული. შესაბამისად, მარტივია კანონმდებლის ნების მიგნება წამების შემადგენლობაში. მან სპეციალური სუბიექტის მიერ წამების ჩადენა უკიდურესად გასაკაცხ ქმედებად მიიჩნია, რის გამოც გაამკაცრა პასუხისმგებლობის ზომებიც. სასჯელი, თავის მხრივ, წარმოადგენს პიროვნულ თავისუფლებაზე სახელმწიფოს რეაქციას, თავისუფლებაზე

² ლევკვიშვილი მ., თოდუა ნ., მამულაშვილი გ., 2011. სისხლის სამართლის კერძო ნაწილი წიგნი I. გამომცემლობა მერიდიანი, თბილისი გვ. 24.

მის „ლეგიტიმურ ზენოლას“, რომელიც მიმართულია საზოგადოების ინტერესების მიზანშეწონილი და ოპტიმალური დაკმაყოფილებისკენ. წამების დღეს მოქმედი დისპოზიცია, ისევე როგორც სანქციის ნაწილი, არათუ წინააღმდეგობაში მოდის საერთაშორისო მოთხოვნებთან, არამედ ადგენს წამებისგან პირთა დაცვის უფრო მაღალ სტანდარტს სწორედ იმ კუთხით, რომ შესაძლებლად მიიჩნევა ქმედების განხორციელებას როგორც ნებისმიერი სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის მქონე სუბიექტის მიერ, ასევე საჯარო მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ (როგორც დამამძიმებელი გარემოება).

ყოველივე ზემოაღნიშნულთან ერთად, მნიშვნელოვანია ყურდღება გავამახვილოთ შემდეგ გარემოებაზე. თუ წამების ნორმის მოდიფიცირება ისე მოხდება, რომ ამსრულებელი სუბიექტი შესაძლებელია იყოს მხოლოდ მოხელე ან მასთან გათანაბრებული პირი, რა ლეგიტიმური რეაქცია ექნება სახელმწიფოს, თუ აღნიშნული შემადგენლობა განხორციელდება საერთო სუბიექტის მიერ, დარჩება თუ არა ქმედება სისხლის სამართლებრივი რეგულირების მიღმა? იმ მიზნით, რომ საზოგადოებისთვის საფრთხის შემცველი ქმედებისგან სახელმწიფო დაცვის მექანიზმი შენარჩუნდეს, აღნიშნული ცვლილებების პარალელურად იურიდიულ ლიტერატურაში აუცილებლად მიიჩნევენ სისხლის სამართლის კოდექსის 125-126-ე მუხლების გაერთიანებას. ამ ცვლილების ლოგიკურ გამართლებად მიჩნეულია ის გარემოება, რომ წამებისა და ძალადობის შემადგენლობა ისედაც თითქმის იდენტურია, რაც შეიცავს დანაშაულის არასწორი კვალიფიკაციის რისკს, რაც, თავის მხრივ, დაუშვებელია ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით. ამასთან, 126-ე მუხლით გათვალისწინებული ძალადობისთვის სასჯელის სახე ბევრად უფრო ნაკლებია, ვიდრე სისხლის სამართლის კოდექსის 144¹ მუხლით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობის განხორციელებისთვის. აქვე

ავტორი სვამს კითხვას, თუ რა პრინციპული განსხვავებაა ამ ორ მუხლს შორის დღეს არსებული რედაქციით, როცა სასჯელთა ზომა ამდენად დიფერენცირებულია. აღნიშნული დისპოზიციების ანალიზის საფუძველზე სხვაობა მათ შორის არ ვლინდება.³

ზემოაღნიშნული დამოკიდებულების გასაბათილებლად მნიშვნელოვანია მოვახდინოთ 144-ე¹ მუხლისა და 126-ე მუხლების შედარებითი ანალიზი. სისხლის სამართლის კოდექსის 126-ე მუხლის მიხედვით, ძალადობად მიიჩნევა სისტემური ცემა ან სხვაგვარი ძალადობა, რამაც დაზარალებულის ფიზიკური ან ფსიქიკური ტანჯვა გამოიწვია, მაგრამ არ მოჰყოლია სისხლის სამართლის კოდექსის 117-ე ან 118-ე მუხლებით გათვალისწინებული შედეგი. ხოლო 144-ე¹ მუხლის მიხედვით, წამება გულისხმობს პირისათვის, მისი ახლო ნათესავისათვის ან მასზე მატერიალურად ან სხვაგვარად დამოკიდებული პირისათვის ისეთი პირობების შექმნას ან ისეთ მოპყრობას, რომელიც თავისი ხასიათით, ინტენსივობით ან ხანგრძლივობით იწვევს ძლიერ ფიზიკურ ტკივილს ან ფსიქიკურ, ან მორალურ ტანჯვას და რომლის მიზანია ინფორმაციის, მტკიცებულების ან აღიარების მიღება, პირის დაშინება ან იძულება, ანდა პირის დასჯა მის ან მესამე პირის მიერ ჩადენილი, ან სავარაუდოდ ჩადენილი ქმედებისათვის.

მიგვაჩნია, რომ მოცემული დეფინიციებიდან არა თუ არ იკვეთება პრინციპული სხვაობა აღნიშნული ქმედებების შემადგენლობაში, არამედ მათი დისპოზიციები არსებითად განსხვავდება ერთმანეთისგან. ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი ამ მუხლებისა იმაში მდგომარეობს, რომ წამების შემადგენლობაში, მისი მნიშვნელობიდან და იმ მოთხოვნებიდან გამომდინარე, რასაც საერთაშორისო ხელშეკრულება ითვალისწინებს, ძირითად განმასხვავებელ

3 ბესელია ე., 2015. წამების მსხვერპლის უფლებების დაცვის პრობლემა საქართველოში: სისხლისსამართლებრივი და კრიმინოლოგიური ასპექტები. გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი, თბილისი გვ. 204.

ნიშნად კანონმდებელმა ჩადო სპეციალური მიზანი. სპეციალური მიზანი არის ის მიზანი, რომელიც 144-ე¹ მუხლს 126-ე მუხლისგან განასხვავებს. სპეციალური მიზნის გარეშე ამ ქმედების განხორციელება გვაძლევს საზოგადოებისთვის შედარებით ნაკლებად საფრთხის შემცველ ქმედებას, სწორედ ამას ეფუძნება სანქციის ნაწილში აღნიშნულ მუხლებს შორის არსებული ძირეული სხვაობაც. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მიზანშეუწონლად მიგვაჩნია მსჯელობა ამ ორი მუხლის თანხვედრასა და იმ რისკებთან დაკავშირებით, რომლებზეც მითითებას აკეთებენ იურიდიულ ლიტერატურაში. ამასთან, მნიშვნელოვანია ყურადღება გვამახვილოთ იმ მომენტზე, რომ 126-ე და 125-ე მუხლების გაერთიანება პრობლემას ვერ გადაჭრის და საერთო სუბიექტის მიერ დღეს არსებული წამების შემადგენლობის განხორციელება მაინც დაუსჯელი დარჩება იმ არგუმენტის გათვალისწინებით, რომელიც ზემოთ აღვნიშნეთ. 126-ე მუხლს სპეციალური მიზანი არ აქვს, რაც იმას გულისხმობს, რომ ის შეიძლება განხორციელდეს არა მხოლოდ ინფორმაციის მიღების, მტკიცებულების მოპოვების მიზნით. თუ ამ კონკრეტული მიზნისთვის პირის დასჯადობას ასევე 126-ე მუხლში მოვაქცევთ, ეს გამოიწვევს ნორმის გაფართოებას და წარმოშობს სამართლებრივი უსაფრთხოების პრობლემებს. ნორმა ვერ უზრუნველყოფს წინასწარი განჭვრეტადობის სტანდარტის დაკმაყოფილებას, რადგან ის აბსოლუტურად დამოკიდებული გახდება სუბიექტურ შეფასებებზე, რაც არათუ ამაღლებს ადამიანის უფლებათა დაცვის სტანდარტებს, არამედ შექმნის სამართლებრივი უსაფრთხოების პრინციპის დაცვის კრიზისს. რასაკვირველია, კანონმდებელი თავდაპირველ ეტაპზე რეაგირების გარეშე ვერ დატოვებს ქმედებას, რომელიც მიმართული იქნება ინდივიდუალურ-სამართლებრივი სიკეთის წინააღმდეგ, ხოლო უკვე მართლმსაჯულების განხორციელების სტადიაზე მოსამართლეს მოუწევს, „მოიძიოს“ სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისი მუხლი, რომლითაც

შესაძლებელი გახდება საერთო სუბიექტის მიერ დღეს მოქმედი წამების შემადგენლობის განხორციელებაზე ლეგიტიმური სანქცირება. შემოთავაზებული ვერსიის მიხედვით, ვინაიდან 144¹-ე და 126-ე მუხლების დესკრიფციული ნაწილი (მიზნების გარეშე) თანხვედრია, მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის სტატუსის არმქონე სუბიექტის მიერ წამების შემადგენლობის განხორციელებას რომ შესაბამისი რეაქცია მოჰყვეს, ერთადერთი გზაა, გამოძიება დაიწყოს 126-ე მუხლით, რაც მიგვიყვანს იმ რეალობამდე, რომ სხვადასხვა სუბიექტის მიერ ერთისა და იმავე შინაარსის დანაშაულებრივი ქმედების განხორციელება სხვადასხვა მუხლით გახდება დასჯადი.

წამების, როგორც დანაშაულებრივი ქმედების მიმართ პოლიტიკის ცვლილებას, რა—საკვირველია, საფუძვლად უდევს არა მხოლოდ საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოების მიზანი, არამედ სოციალური რეალობა, რაც გამოიხატება ახლო წარსულში საჯარო სექტორში წამების მეთოდების გამოყენების არაერთ შემთხვევაში. იურიდიული მეთოდების მოძღვრებაში ერთსულოვნად აღიარებენ, რომ თანამედროვე სამართლის გამოყენების ლეგიტიმური საფუძველი უნდა ვეძიოთ არა წარსულში, არამედ აწმყოში, ნორმა მუდმივ კავშირშია სოციალურ ურთიერთობებთან და საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ შესვლასთან, რომლებზედაც მან, თავის მხრივ, უნდა მოახდინოს ზეგავლენა.⁴ ჩვენს შემთხვევაში, ნათელია, რომ წამება ძირითადად ხორციელდებოდა მოხელის ან მასთან გათანაბრებული პირის მიერ და საზოგადოება სახელმწიფოსგან მოელის გონივრულ რეაგირებას აღნიშნული ფაქტებისადმი, თუმცა ეს უკანასკნელი კანონმდებელს არ ათავისუფლებს ვალდებულებისგან, საკანონმდებლო ცვლილებებისას დაიცვას სამართლებრივი უსაფრთხოების პრინციპი და არ შექმნას მართლწესრიგის კრიზისი.

4 ციპელიუსი რ., 2006. იურიდიული მეთოდების მოძღვრება. ბუკის გამომცემლობა, მიუნხენი გვ. 32.

TORTURE AS A CRIME AND PENALTY AS STATE'S LEGITIMATE PRESSURE MECHANISM

(Review of initiated draft law)

Tamar Gvasalia

*Caucasus University, School of Law, Ministry of Environment
and Natural Recourses Protection of Georgia, Chief specialist,
Lawyer, Master of Law*

KEY WORDS: international, perpetrator, harmonization

R E S U M E

In this work we have considered one of the acute problems in the Georgian Criminal law – the problem of torture perpetrator, the foremost demands of international conventions and the main issues of the draft law. We have separated negative and positive aspects of the code initiated by the Parliamentary committee of human rights protection and social integration.

The main idea of these changes in criminal law is to harmonize Georgian regulations with the UNHCR convention against torture and other cruel inhuman or degrading treatment or punishment. In accordance with the abovementioned convention, the Perpetrator of this crime may only be the public servant, in contrast to this regulation the perpetrator of torture according to the Georgian Criminal Code may be person in general, and torture committed by public servant is an offence for which Georgian Criminal Code foresees high penalty.

In line with the draft law, punishment regulation for the torture

will be changed, only the public servant may commit it and person in general may only be a co-perpetrator of criminal action in this offence. What is more important, the level of penalty is lower than it is in acting law. Therefore, we strongly believe that, the

Georgian regulation does not contradict with international requirements, but determines the highest standards of human rights protection. Thus, we regard that initiated draft law does not satisfy the main admissibility criteria.

NOTES:

1. UNHCR convention against torture and other cruel inhuman or degrading treatment or punishment, Article 1. (In Georgian)
 2. Lekveishvili M., Todua N., Mamulashvili G., 2011. Privet part of Criminal law, Published by Meridiani, Tbilisi p. 246. (In Georgian)
 3. Beselia E., 2015 Problem of Protection the Rights of the torture victim in Georgia: Criminal and Criminological aspects. Grigol Robaqidze University Press, Tbilisi P.204. (In Georgian)
- Cipelius R., 2006. Legal Methods Doctrine. Beck Publication, Munich p. 32. (In Georgian)

BIBLIOGRAPHY:

1. Criminal Code of Georgia 22.07.1999 (Redaction of 12.04.2016). (In Georgian)
2. UNHCR convention against torture and other cruel inhuman or degrading treatment or punishment 10.12.1984 (Redaction of 12.04.2016). (In Georgian)
3. Lekveishvili m., Todua N., Mamulashvili g., 2011. Privet part of Criminal law. Tbilisi: Published by Meridiani, Tbilisi. (In Georgian)
4. Beselia E., 2015. Problem of Protection the Rights of the torture victim in Georgia: Criminal and Criminological aspects. Grigol Robaqidze University Press, Tbilisi. (In Georgian)
5. Cipelius R., 2006. Legal Methods Doctrine. Beck Publication, Munich. (In Georgian)